Euskeraz irakuŕteko irakaspidea

ta

Lenengo irakuŕkizunak

Bizkai-Aldundiaren Eŕi-Irakaskuntza-Batzordearen arduraz ta ordaiñez argitaldua

BILBAO'N

ALVAREZ'EN IRARKOLAN

1920

ATV
30616

Irakuŕleari ta batez bere irakasleari uaŕak

Iraŕ-uts batzuek agertu izan dira. Nagosienak daŕaizanok dira:

Amabigaŕen ikaskizunean (28'g. ingoskian), v'ren ordez **ü** ezaŕi beaŕ da, **Emeretzigaŕen ikaskizunean** (38'g. ingoskian) ikusten dan letxe. **Amabigaŕen** ikaskizun ori irartu ostean, **Euskaltzaindiak v'**z ikuŕtzen dogun abotsa **ü'**z ikuŕtzeko erabagia aŕtu eban-eta.

Amabostgaŕen ikaskizuneko iñarkizunetan diño: "Pus ka tu e gik gi za ti or i„. Esan beaŕ leuke: "Pus ka tu e gik **o gi** za ti or i„.

Amazortzigaŕen ikaskizunean (37'g. ingoskian), iñarkizunetan diño "ZICUNĎU„. Esan beaŕ leuke: "ZIKINĎU„.

Seigaŕen irakurkizuneko yardukizunetan (42'g. ingoskian), diño: "Euli-ameak bere umeei emon **entsen onna**...„. Esan beaŕ leuke: "Euli-ameak bere umeei emon **eutsen onua**...„.

SANCHO EL SABIO

K-68789
F-727/7
0,56
A-V
30616

Euskeraz irakuŕteko irakaspidea

ta

Lenengo irakuŕkizunak

Bizkai-Aldundiaren Eŕi-Irakaskuntza-Batzordearen
arduraz ta ordaiñez argitaldua

LIBRERÍAS
E. VERDES
CORREO, 9 Y CRUZ, 5
— BILBAO —

BILBAO'N
ALVAREZ'EN IRARKOLAN
1920

Lenengo Ikaskizuna

[Gedin ekaŕak]

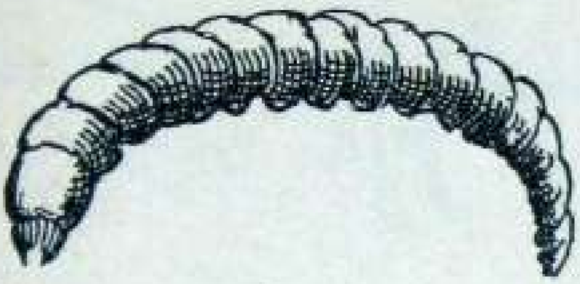

(aŕa)

a

(etxe)

e

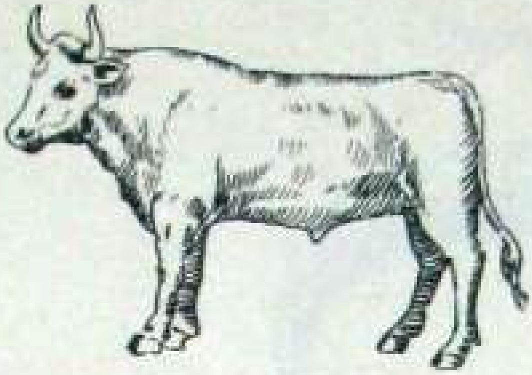

(idi)

(oĩo)

i

o

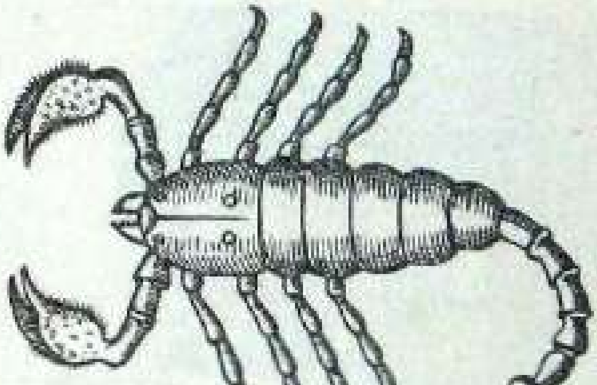

(lupu)

u

Iñarkizuna:

a	i	u	o
e	a	u	i
o	e	o	a
u	i	o	e
i	a	u	e
u	o	i	a

Bigaŕen Ikaskizuna

[Gedin bikoitzak]

(auntza)

au

(euria)

eu

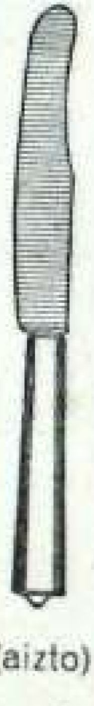

(aizto)

ai

(eleiza)

ei

(sagaroi bat)

oi

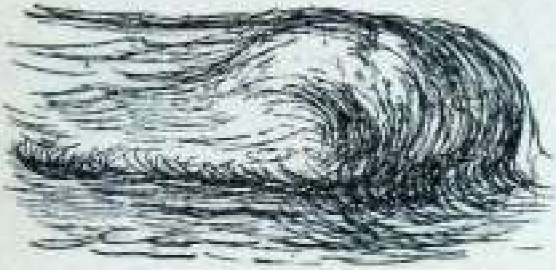

(uin)

ui

Iñarkizuna:

au	ui	ei	eu
oi	ai	au	ui
ei	eu	ai	oi
ai	au	oi	eu
ei	eu	ei	ai

Irugaŕen Ikaskizuna

[Gedin bikoitzak, bereziki]

ae	ao	ea	eo
ia	ie	io	iu
oa	oe	ou	
ua	ue	uo	

Iñarkizuna:

ae	ao	eo	ou	ao
oa	uo	ua	iu	oe
ao	io	oe	ue	ae
ie	ea	ua	uo	ia
ao	ea	oe	ou	io
ie	ia	oa	io	ou

Laugaŕen Ikaskizuna

[Igidin ekaŕak]

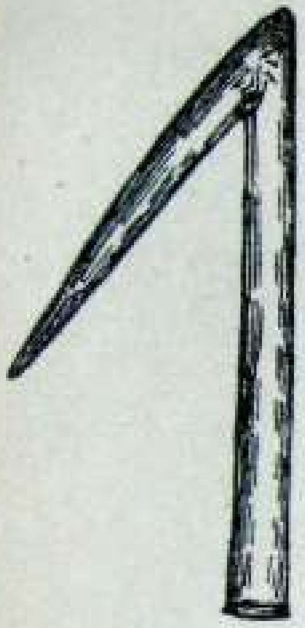

(kako)	(giltza)	(deya)
k	g	d
(Izenak): ka	ga	de

(topiña)

t

(Izenak): test

Iñarkizunak:

I

k	d	g	t
g	t	k	d
d	k	t	g
t	g	d	k

II

ga	ge	gi	go	gu
ka	ke	ki	ko	ku
da	de	di	do	du
ta	te	ti	to	tu
ga	ta	do	ko	ki
ge	du	de	ka	ti
gi	tu	ki	du	ta
go	do	ke	di	te
gu	ke	do	ti	ga

III

aga	uka	a te	iko
eki	e gi	oki	o ta
iga	a di	e do	a ta
i di	eka	ogi	i to
e gu	o te	eki	i gi
u da	igo	e du	uki
e ta	i de	a go	e tu

IV

ki to	gu ka	ka te	ki de
gu da	te gi	ka tu	ke ta
da di	to ki	ti ka	ga go
ko ta	go go	te ka	do ga
ta ka	te ko	ge to	go ki

Bostgaŕen Ikaskizuna

[Igidin ekaŕak]

(epeŕ)

p

(Izenak): pe

(bonbil)

b

be

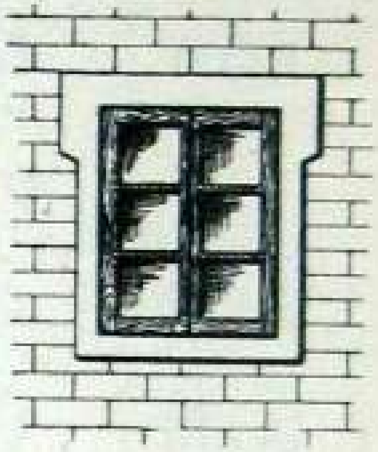

(leyo)

l

lol

(soso)

s

(Izenak): sus

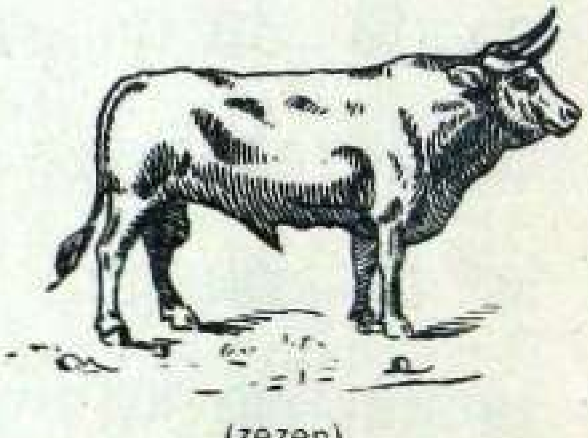

(zezen)

z

zuz

Iñarkizunak:

I

l	b	z	p	s
z	p	s	b	l
s	e	z	b	p
b	s	z	p	l
p	z	l	s	b
l	p	z	b	s

II

ba	be	bi	bo	bu
pa	pe	pi	po	pu
la	le	lo	li	lu
sa	so	si	se	su
zo	za	ze	zu	zi
pe	bi	sa	zu	lo
su	pa	be	zi	lo
zo	se	la	bu	pi
lu	bi	so	pa	ze

III

al	el	il	ol	ul
as	es	is	os	us
az	ez	iz	uz	oz
ot	it	at	ut	et
ek	ak	ik	uk	ok
il	as	ot	ez	uk
et	os	ak	ul	it
ik	is	ut	al	ek
ol	az	ik	et	us

Seigaren Ikaskizuna

[Auretiko iñarkizunen jaraipena]

IV

bal	bes	bik	lez	lut	zol
suz	lik	pal	zit	laz	zak
sal	zot	zuk	dal	dok	lel
dit	kal	dil	biz	zul	dot

V

dau	toi	goi	kau	lui
zeu	lau	sei	poi	gau
leu	gei	zai	bei	zau
gai	sui	teu	sai	bai
dauz	lauk	zeuk	goiz	leiz
gauz	zaiz	seik	leuz	saiz

VI

a pa	a ba	a la	o so	u so
u be	u zi	a zi	a si	a bi
o bi	o lo	u lu	u za	u bi
a be	o be	o pa	i bi	e zi
u po	o la	e do	u la	o za

VII

lo ba	zu lo	so so	ga be	ka te
ka bi	da go	za ti	zu bi	lo ka
lo pe	la be	bi de	au zo	be di
lu pu	la ko	ge la	gi za	sa si
su zi	zu za	go zo	ba lu	ga gi
zau gu	sa gu	za gi	lo di	le po
da la	ga le	le di	lo tu	le ku
to ki	te gi	za la	le ka	ta lo

Saspigaŕen Ikaskizuna

Auŕetikoak labuŕto:

a e i o u au eu ai oi ui

ae ao ea eo ia ie io iu

oa oe ou ua ue uo

g k d t b p l s z

ga de ki to bu pe lo sa zi

ak el it os uz

gal dek kit toś buz pek loz sat zik

[Igidin ekaŕak]

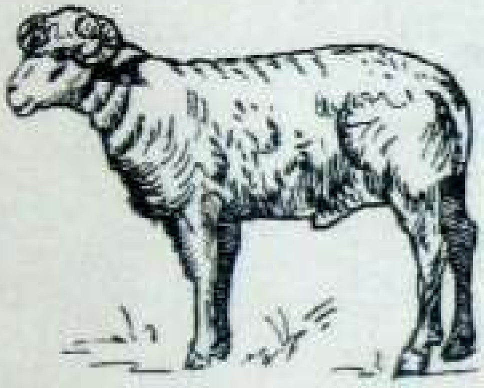

(ari)

r

(Izena): ere

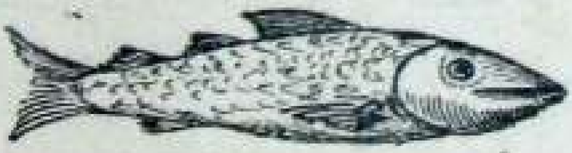

(aŕain)

ŕ

(Izenak): eŕe

(mamu)

m

eme

(nini)

n

(Izena): ene

Iñaŕkizunak:

I

m r ŕ n

r n m ŕ

m ŕ n r

n m ŕ r

ŕ r n m

II

aṙ	eṙ	iṙ	oṙ	uṙ
ar	er	ir	or	ur
ma	mi	mo	mu	me
no	ni	ne	na	nu
an	on	in	un	en
er	iṙ	uṙ	an	ne
mu	aṙ	on	nu	ur
mo	un	oṙ	ne	ar
auṙ	eun	aut	euṙ	ain

III

bar	baṙ	leṙ	laṙ	bail
maiz	bat	goit	pil	paṙ
neu	neuk	ger	goṙ	bein
gauṙ	gir	gin	moil	non
nor	noiz	gain	poz	kol
bez	guṙ	gaṙ	kin	loṙ
gail	zaṙ	dan	zain	zoṙ
len	mon	zein	don	mak

Zortzigaŕen Ikaskizuna

[Auŕetiko iñarkizunen jaŕaipena]

IV

ast	est	ist	ost	ust
azt	ezt	ozt	izt	uzt
esk	osk	ask	isk	usk
ozk	izk	uzk	azk	ezk
art	ort	irt	ert	urt
eŕt	oŕt	aŕt	iŕt	uŕt
ork	urk	irk	ark	erk
uŕk	iŕk	eŕk	aŕk	oŕk

V

aust	eist	oist	eust	uist
ausk	eusk	eisk	uisk	oisk
aurk	eurk	uirk	oirk	eirk
daust	zeust	neusk	leisk	gausk

VI

se me	e san	on do	eu li	daustka
ger o	goṙ a	iz an	eust an	da kust
er tun	ur ten	as te	ar ek	da kaṙ
gar i	gaṙ a	loṙ a	eṙ nai	neur i
baṙ i	baṙ ez	ne gaṙ	gi bel	goiz a
aṙ as	ar to	go se	aṙ i	zeur i

VII

se me a	e san da	on do en	eu li a
daust a zak	ger o k o	iz an go	eust a zan
da kus guz	er tun a	ur ten ik	as te pe
da kaṙ zu	baṙ e k a	ne gaṙ ti	ur te k o

Bederatzigaŕen Ikaskizuna

[Igidin ekaŕak]

	x	y	j
(Izenak):	axe	ya	ja

Iñarkizunak:

I

x	y	m	b	j	ŕ
r	n	y	p	s	j
z	x	j	n	y	r
l	t	k	j	y	m
x	s	n	y	ŕ	j
p	l	y	j	z	x

II

a xa	a xe	e xe	a xo	u xu	i xa
o xe	u xa	i xi	i xo	o xa	e xo
au xe	ai xo	oi xa	au xu	eu xi	ei xa
e xau	a xoi	o xeu	i xui	u xau	o xei
ya	yau	ye	yeu	yi	yoi
yu	a yu	a ye	e ya	e yo	o yu
e yau	o yai	u yoi	a yei	u yai	e yei
ja	je	jo	ju	ji	jau
jeu	joi	jai			
i jo	i ja	i je	i ji	i ju	i jau
i jei	i joi	i jai	i jeu		

III

a xe go xo a xu xen da toŕ xo xo bat i kus i dot gur e a ma ga xor ik da go i gan de an xe xe nak dir a xu lo or tan xa gu bat a ger i da

ba so an be la an di bat i kus i yu at be lak e gaz yo yaz ak nir e ne bar i ga xo a ken du ya ko

egu er di jan baz kar i on a jan do gu jai jak dir a la ko gauŕ goiz e an ja zo dan a ja kin dot ze la ko aŕ i ja gur e a na yak ja so daun a goiz e an goiz ja gi naz auz o an u me bat ja yo da

Amaŕgaŕen Ikaskizuna

[Igidin bikoitzak]

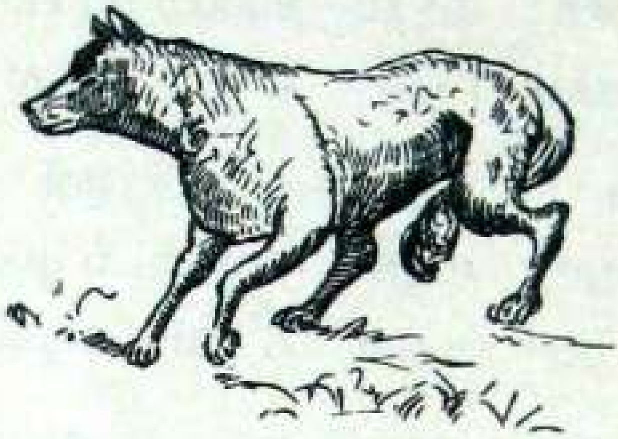

(otso)

ts

(Izenak): atselts

(zugatz)

tz

atzeltz

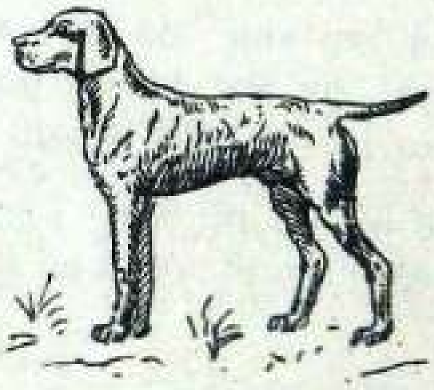

(txakuŕ)

tx

(Izena): txe

Iñarkizunak:

I

ts	tx	tz	k	g
ṙ	x	y	tz	d
tx	j	ts	l	r
tz	d	ṙ	tx	x
y	ts	k	n	ts

II

atz	ats	atx	ertz	itz	ots
uts	otz	txa	tzu	tso	its
lots	latz	litz	gatz	sits	txaṙ
bits	batz	aṙtz	antz	auntz	giltz
gaitz	gantz	zotz	untz	txal	yantz
bertz	sats	eitz	puts	kots	lats

III

ats o	atz o	ets i	etz i	otz a	ots a

etx e	etx ol	zu gatz	atx uṙ	txal a
txe koṙ	txor i	txi ki	uts a	txar a
txaṙ a	baltz a	zurt za	lat zen	zortz i
ma katz	auts a	ja yotz	ya tzuz	eu tson
jan tzi	jau tsi	txo ko	txa txaṙ	txir o
zi kotz	bar atz	pi txaṙ	sa yets	txel doṙ

Amaikagaŕen Ikaskizuna

[Igidin bustiak]

d̄ t̄ l̄ ñ

(Izenak): ild̄e it̄e il̄o iño

Iñarkizunak:

I

d̄ l̄ ñ t̄

l̄ t̄ d̄ ñ

ñ t̄ l̄ d̄

d̄ l̄ t̄ ñ

t̄ ñ d̄ l̄

l̄ d̄ ñ t̄

II

il d̄o	in d̄aṙ	bild̄u	txind̄oṙ	i t̄o	i t̄aun
mai t̄e	ai t̄a	dei t̄u	ga l̄uṙ	i l̄en	o l̄o
i l̄un	ui ña	ni ñi	o ña	a ña	ba ña
il d̄a	bil d̄uṙ	ti t̄i	a l̄e	i l̄aṙ	txi l̄in
i ñon	ba ño	to t̄o	o l̄aṙ	ka t̄u	gi ñaṙ
ku t̄un	loi t̄u	ki t̄o	ki ñu	pi l̄o	zi t̄al

III

o pi l̄a	a rin d̄u	i tzi t̄a	gur gu l̄u
ar i t̄o	mu ti l̄a	o l̄an da	i l̄un du
i xil d̄u	ki kil d̄u	bil d̄uṙ tu	su zi t̄u
laṙ i t̄u	biz kai t̄aṙ	in d̄aṙ tu	o kil d̄u
txi ki t̄u	o ni l̄a	po li t̄a	iz ki l̄u
txi l̄is ta	jan tzi t̄a	zi kin d̄u	txi li ña
la ño a	la gi t̄u	au zi t̄o	gur pi l̄a

Amabigaŕen Ikaskizuna (*)

[Igidin uŕal̃ak]

	h	f	v
(Izenak):	ha (**)	fi	v (***)

Iñarkizunak:

ha	he	ho	hi	hu
ahal	behe	zoho	bihi	zuhuŕ
hari	huni	zahaŕ	hori	habi
fa	afal	zufi	fan	
sv	gv	uŕvn	dvt	vle
vme	gvtxi	zvlo	bigvn	

(*) Ikaskizun au itzi il̃eke, gura ezkero.
(**) Pantzerazko izki baŕdiñaren aboska dan aunek.
(***) Pantzerazko *u*'ren aboska dan euzkel-izki aunek.

Amairugaŕen Ikaskizuna

[Ɛedin nagosiak]

A E I O

a e i o

U

u

Iñarkizuna:

An don i mu til gas te po li t̄a da. Eŕ o se nes ka til lir ain zin d̄o a. I ma nol e toŕ i ya ku i keŕ tzen. Or ain ir a kuŕ ten i kas i do gu i ja. U me zin tso ak gur a so en e san a da gi.

E tzi ju an go gar a bas etx era. Ar di gal du en bi l̄a da bil. U nai deu na. U so zur i e deŕ bat da toŕ e gaz. A tzo e gur al di on a i zan zan

Amalaugaŕen Ikaskizuna

[Igidin nagosiak]

G K D T
g k d t

Iñarkizuna:

Gur e etx e ko su kal de an u pel an di bi da goz. Goiz e an goiz ja gi t̄e a o sa sun gaŕ i a da. Gau zak be ti ger o ko iz te a al peŕ ker i a da. Ka ti l̄u be te es ne aŕ tu dot goiz e an. Ka ta goŕ i txi ki bat i kus i ne ban atz o bas o an. Ke men ik ez ta ar dur ar ik ez daun giz on a ez er tar a ko ez da. Ki o ka ei da bilz gur e etx e ko o l̄o ak. Ku ku a goiz en tzun da aur ten. Deun or o e gụn e an Az i l̄a as ten da. Dol ar an ar da o a e gi t̄en da. To pin an di bat er os i dau gur e a mak. Tu tu a jo ten er du dir a auz o ko mu ti l̄ak.

Amabostgaŕen Ikaskizuna

[Igidin nagosiak]

B P L

b p l

S Z

s z

Iñarkizuna:

Ba e baŕ i bat er os i dau gur e ai ťak. Ber ez i e tan txor i zol i ak a bes ten da goz. Bi de za bal leun a da gur e etx er antz da gon bi de a. Bo lu baŕ i der itz a An don i biz i dan etx e a. Bus tan luz e e deŕ a dau zal di oŕ ek.

Pa paŕ goŕ i dun txor i txu or i. Piz ti txaŕ a dok lu pu a. Poz ik el du ko gar a i gan der a. Pus ka tu e gik gi za ti or i.

La ño az tun a iz an da gauŕ goiz e an.

Le ku za bal po lit̃ a da gur e etx e auŕ e an. Li l̃i goŕ i i kus gaŕ i ak dir a gur e bar atz an. Lo tu e gik· os ki or i jaus i ez a din tzal. Luz e ta latz a da gor antz do an · bi de or-i.

Sas pi ur te yauz ak gur e mu til̃ ak. Sei ba kaŕ ik os ter a zu en aŕ e ba txo ak. Sits ak jan da do zu jan tzi or i. So so baltz a bes lar i a dau ko gu le yo an. Su zi ir a tzegi a er o an es ku an.

Za ma an di a da kaŕ man do oŕ ek. Ze atz mai t̃e be aŕ do zak eur e gur a so ak. Zi kotz ak aiz ki der ik ez dau. Zo tin ka ta ne gaŕ ez e go an. Zu gatz ik i ja ez da Biz kai men di e tan.

A PAL IK—ZU GAZ TI—GOI KO A—AI DE A—TO KI AU—BE KAL DE—I ZAZ PE—LO AL DI—SAS PI KO—ZE A TU—BAS A TI.

Amaseigaṙen Ikaskizuna

[Igidin nagosiak]

R (*) Ṙ (*) M N

r ṙ m n

X Y J

x y j

Iñarkizuna:

Ma l̄u az tun a ja so dau gi zon oṙ ek. Ma kil po lit bat er os i daust ai t̄ak. Men di ga ñe an a ger da il̄ ar gi a. Min goṙ dot a o a a gin bat a tar a daus te la ko. Mos koṙ a be tí i guin gaṙ i ja da. Mu gar a ño jo an go gar a.

(*) Igidin aunek ezin legi, Euzkeraz, itzik asi.

Na gi ker ija u za tu be aṙ da. Ne gu an e gun la buṙ ak dir a. Ni tzaz zer bait esan da be. No tin as ko bil du zir an. Nun daṙ a e te da or i.

Xa gu txi ki txo bat ur ten da zu lo tik. Xel doṙ a soṙ tu yat be gi jan. Xi ñoz be te ta za goz. Xo xo a bes lar ija do gu le yo an. Xu xen za bilz mai ṫe ez zai ṫe an jaus i.

Ya yo a da mu ti ko or i. Ye zaṙ i a di e men. Yor i da go aur ten go uz ta. Yuṙ e der i tzan ur i ja Biz ka ya'n da go.

Jai e deṙ ak ei dir a aur ten. Jan tzi a di las teṙ. Joṙ ai ke tan da goz so lo oṙ tan. Jaun goi ko a ri guṙ da gi tso gun.

ARABA. DERIO. ZARANDI. AYAṘE. NABAṘA. GERNIKA. IZPASTEṘ IBAṘGAIN. ARALAṘ. AIZKOṘI. UGAṘTE

Amasaspigaren Ikaskizuna

[Igidin bikoitz nagosiak]

TS (*) TZ (*) TX, Tx

ts tz tx

Iñarkizuna:

Txa kuŕ baltz a etx e a te an da go. Txe koŕ gi zen bat da ro e er i jar a. Txin doŕ ak a bes go zo a e gi ten dau. Txo ko ats e giñ a da e men zu gatz aŕ te ko ger iz pe an. Txu kun ik e ta gar bi i bil i be aŕ gar a be ti.

OTSOA. AṘATS. ONETSI. BITS. ATSELTS. LARATS. ATSEGE.

(*) Igidin bikoitz aunek ezin legi. Euzkeraz, itzik asi.

ATZ. ATZO. ETZI. OZANTZ. GATZ. ITZ. ONTZI. EKANTZ. LAŔGAITZ. KENTZEN. BULTZ. GAŔATZ. IZAŔAITZ. ITZAZKUN.

ETXE. ITXI. TXIKAŔ. ITXAGA. ETXAŔI. ETXALAŔ. ARTETXE. ETXAUŔE. ATXIKA. ATXOTEGI. TXAŔANTX. TXOPITEA. TXUŔUKA.

Amazortzigarėn Ikaskizuna

[Igidin busti nagosiak]

D̄ T̄ L̄ N̄

d̄ t̄ l̄ n̄

(Aunek ezin legie, Euzkeraz, itzik asi)

Iñarkizuna:

IL̄D̄O IND̄AṘ BILD̄U TẊIND̄OṘ IXILD̄U BILD̄UṘ ZI-
CUND̄U

IT̄O IT̄AUN MAIT̄E AIT̄A TOT̄O TIT̄I DEIT̄U KUT̄UN
TXIT̄A

IL̄EN IL̄UN OL̄O AL̄E ONIL̄A IZKIL̄U IL̄AṘ GAL̄UṘ
PIL̄O IÑON BAÑA AÑEN AÑA KIÑU UIÑA IÑOR NIÑI
OÑA IRUÑA LAÑO IPIÑA APOÑU IÑUṘI

Emeretzigaŕen Ikaskizuna (*)

[Igidin nagosiak]

H F Ü

h f ü

Iñarkizuna:

Har i au e ten da. Hun i eŕ an di ot. Ha bi e tan az ten dir a txor i ak.

Ül e a zur i t̃u zai tzu. Ü me a ga xor ik da go.

(*) Ikaskizun au itzi liŕeke, gura ezkero.

Ogeigaren Ikaskizuna

[Zenbaki-ikurak]

1.	I.	Bat
2.	II.	Bi
3.	III.	Iru
4.	II II. . . . :	Lau
5.	II III. . . .	Bost
6.	III III. . .	Sei
7.	III II II .	Saspi
8.	IIII IIII.	Zortzi
9.	IIIII IIII	Bederatzi

Ume euskeldunentzako lenengo irakuřkizunak

I

Gau osoan lo-egin dot. Goizean, amak itzařtu nau. Goiz edeř-epela zan. Txoriak žugatzetan txioka egozan. Yagi ta yantzi naz. Gero, belauniko. Goiko-Yaunari otoi-egin dautsot, bere laguntza egunerako eskatzen. Goizaldu ondoren, guraso ta anai-ařebei musu emon dautset. Eta gero, ikastolara etoři naz.

Yardukizunak: Gabařtean zer egin dozu? Noiz itzařtu zara? Nork itzartu zau? Zer ikusi dozu lenen? Eta zer entzun dozu? Zer egin dozu itxařtu ezkero? Zer da **otoi?** Zergatik Yaun-Goikoari otoi-egin? Zertarako? Nor da Yaun-Goikoa? Zer da **goizaldu?** Zergatik musu-emon dautsezu guraso ta anai-ařebei? Maite al-dozuz? Ikastolara zertara zatoz?

2

Ikastolara belutxu eldu naz. Ikasle asko. egozan. Baña batzuek uts-egin dabe. Irakasleak txiliña yo dau. Gustiok zutundu gara. Askaldiko otoya egin dogu. Ostera yežaři gara. Irakasleak itandu dau. Banaka erantzun dogu. Gero, gustiok batera. Irakuři dogu. Idatzi dogu, banaka erkiñean. Gero, batera ingietan idazkořtzaz. Zenbatu dogu. Abestu be bai. Ikastaldia amaitu da. Gustiok etxeratu gara.

Yardukizunak: Zergatik eldu zara belu ikastolara? Ondo egiña al-da iñora belu eltzea? Zelan esaten yako belu eltzen danari? – **Beluti.** Ta zelan iñoiz bez belu eltzen ez danari? – **Tinel.** Zer ete-da oba, **beluti ala tinel** izatea? Ikastolari uts-egitea ondo egiña alda? Uts-dagianak ezer ikasi al'legi? Ezer ez dakiana, ezertarako gauza izan al'ledi? Ikastolan zer egin dozu? Irakasleak zer egin dau? Zer, osterá, beste ikasleak?

3

Gela andi bat da ikastola. Luzea da, ta zabala ta garaya. Zortzi leyo daukoz, ta iru ate. Amaŕ mai luze dagoz. Mayok baltzak dira. Irakasleak mai txikiagoa ta garayagoa dau. Mai ori zuri-oria da. Lauki asko dagoz ormetan eskegita. Yosu Gurutzalduaren irudia be bai-da, gustiaren auŕez. Bera dalako gustioen Yaun eta Yaubea.

Yardukizunak: Zenbat gela dagoz zuenean? Zein da andiena? Zein argiena? Zelan deritza sua egoten dau gelari? Zer da **leyo?** Zenbat leyo dauz zuen etxeak? Zenbatu egizuz buruz: bat, bi, iru, lau,... Zertarako dira ikastolako mai baltz luzeak? Zenbat ikasle egoten dira bakoitzan? Buruz zenbatu egizuz: bat, bi, iru, lau,... Irakaslearen maya zertarako ete-da besteak baño garayagoa? Zeri esaten yako **garaya?** Esastazu zugatz garai bat. Zein izaten da garayago, sagaŕa ala gastaña? Ta gaztaña ala makala? Zer da **gurutzaldu? – Gurutzean yosita ezaŕi.** ¿Zertarako gurutzaldu zan Yosu gure Yauna?

4

Ikastolan lagun asko gara. Batzuek ni baño aundiagoak. Baña bestetzuek txikiagoak. Saspi urte dodaz nik. Ikaslerik gasteenak bost urte dauz. Ikastolara etorten igaz asi nintzan. Asko ikasteko gura naz. Irakuŕten baidakit, otoi-egiten baita. Zenbatzen orain asi gara, idazten be baita. Idaztea atsegin yat.

Yardukizunak: Ikastolako lagunak zenbatu egizuz: bat, bi, iru, lau,... Nor da ikaslerik aziena? Zelan deritza? – **Imanol, Yon, Ander...** Nor da gasteena? Zelan deritza? Zenbat urte dauz? Noiz asi ziñan ikastolara etorten? Zer da **igaz?** Zer da **aurten?** Igaz baño urte auŕengoa zelan deritza? – **Igelona.** Oraingo eguna zelan deritza? Ta auŕengoa? Ta ostekoa? Atzo baño auŕengoa zelan deritza? – **Ereñegun.** – Ta biaŕ baño ostengoa? Ta etzi baño ostengoa? – **Etzidamu.** Zer da **zenbatu?** Esastazu zenbaki bat.

5

Gure aitak lantegian bear-egiten dau. Kepa'renak ostera soloan. Eta Yon'ena itxasora yoaten da, arantzara. Gure amak yosten diardu etxean. Kepa'ren arebak beyak zaintzen dauz. Ta Yon'enak saregiñak dira. Gure aitari langilea esaten dautsoe. Kepa'ren aitari lugiña. Ta Yon'enari arantzalea.

Yardukizunak: Zer da **lantegia?** Zenbat lantegi dira emen? Zure aitaren lantegian zer egiten da? Zer **da basetxea?** ¿Zenbat solo dauz Kepa'neko basetxeak? Zertzuek artzen dira Kepa'neko soloetan? Garia zertarako da? Itxasoa zer da? Ikusi dozu? Iñoiz aitatu dautzue? Zertzuek dabiltz itxaso-azalean? Eta itxaso-barenan? Esastazuz arain-izen batzuek. Zelan artzen dira araiñak? – **Sarez ta amuz.** Zeintzuek sarez? Zeintzuek amuz?

6

Zer ete-diñotse euli-ameak bere eulikumeei? Adi-adi gagozan, eta zerbait ulertu dagikegu: "Ene umetxuok„ —diñotse—"ezti gozotik, ardao zoragaritik eta argi ixiotutik iges egikezue„.—Au entzunda, eulikume txikitxu batek bere buruari dirautso: "Nik, ba, bein eztia dastau izan dot: gozo gozoa da. Ostera be dastauko dot„. Eta bariz eztitara yoanda, bertan oratuta ito zan.

Yardukizunak: Noiz agertzen dira euliak? Noiztik noizeraño irauten dabe? Non ikusten dira geyen? Ongiñak ala kaltegiñak ete-dira? – **Kaltegiñak, gaiso asko ekarí dagikeez-ta.** Zelan kendu ala gitxitu ditekez?

Beste gauza bat orain. Euli-ameak bere umeei emon entsen onna ona ete-zan? Bai: zergatik? – Atsegin dira gustiak ez diralako beti onak izaten. Orela, ezti-gañean ebilan eulia, bertan ito zan. Bardin, ardaotara yoan zana bertantxe zoratuta ito zan. Bardinbe, argitara urbildu zana, bertan ere zan.

7

Urtaroak

Udan, egun luzeak eta gau labuŕak dira. Ta neguan, alderantzira. Udan, zugatzak oriz yantzita ta baratzak lorez beteta ikusten doguz. Neguan, ostera, zugatzak ilda letxe ta baratzak goŕiturik agertzen dira. Udan, ozkarbi, euri-aldi labuŕ ta eguzki asko izaten dira. Baña neguan, oztil̄un, euri-aldi luze ta eguzki uŕi izaten doguz. Ta batzuetan eduŕa, ta bestetzuetan leya. Udan, tximista ta oztotsa neguan baño saŕiago. Neguan, lañoa ta lausoa udan baño ugariago. Udan gerizpe-bil̄a ibilten gara. Neguan, ostera, sutondo-bil̄a.

Yardukizunak: Noiz da eguzkia ortzean garayago, udan ala neguan? Zer da **ortzea?** Zer da **ozkarbi?** Zer da **oztil̄un?** Zein da ozkarbiaren margoa? Esastazuz margo batzuek: zuria, goŕia, orlegia, oztiña, baltza, oria. Esastazuz gauza zuri batzuek: eduŕa, karea, aŕi batzuek, bitsa, ingirik geyenak. Orain gauza goŕiak: odola, tel̄ak, arnari batzuek, aŕi bakan batzuek. [Esan bardin gauza orlegi, oztin, baltz ete oriak].

Zeintzuek dira uda ta negu bitarteko aroak? - Udabaŕia ta udazkena edo udaguena. Zeiñi daŕayo udabariak? Ta zeiñi udazkenak? Zertzuek agertzen dira udabaŕian landetan? – Oŕi ta lorak. Ta zertzuek udazkenan? – Arnaririk geyenak.

Zer da **euria?** Ta **eduŕa?** Ta **leya?** Ta **txingoŕ** edo **iñetazia?** Zertzuek dira **odeyak?** Zer da **ekaitza?** Ta **tximista?** Ta **oztotsa?**

8

Atzo aitak emoniko diruaz, lau sagaŕ erosi dodaz. Gero, amak beste bi emon daustaz. Beraz, gustira sei sagaŕ dodaz. Yonetxu'k iru txori polit-polit eukazan, eta atzo bere izekoak beste bost politagoak ekaŕi eutsozan.

Txori gustiok kayola andi baten sartu dauz. Auzoko Andoni'k, ostera, bost txirtxil eukozan, baña bi il yakoz. Zenbat ete-dauz orain? Itxulapikoan amabi ogerleko neukozan. Yantzi baria egiteko, bost atara ebazan amak. Gero, osabak Ameriketatik etori zanean, bederatzi emon eustazan. Zenbat ogerleko ete-dodaz orain?

Yardukizunak: Zergatik emon daust aitak dirua? - Maite naulako. Amak, be, maite nau. Biok maite nabe. - Zuk bere maite al'dozuz? Zer da sagara? [Arnari bat, zugatz batzuetan sortzen dana]. Edozein zugatzek emoten al'dau sagara? [Ez, zugatz batzuek baño]. Zenbait zugatz dazauzuz? [Areitza, gaztaña, sagara, lizara, urkia, zumara...]. ¿Zelan deritza bide-ertzetan egoten dan zugatz tantai-garaya? [Makala]. Ta baso garayetan egoten dan zugatz zabal sendoa, zur gogorduna? [Pagoa].

Egaztirik bai-al'dozu etxean? [Bai: olara, olandak eta txitak]. Zergatik esaten yake **egaztiak?** [Egaz dabiltzalako, ala ibili ahal dabelako]. Esastazuz beste egazti batzuen izenak [Epetxa, bustanikara, txantxangoria, kanarioa, galepera, epera, usoa, bela, mirua, saya, aranoa,...].

9

Adi, ene semea, biotz ori garbirik yagon egizu. Gaiztakeritik iges. Guzurik ez esan. Itz loirik bez. Guraso ta beste nagosiei itzal-izan. Yaungoikoa maite ta bere agintzak bete. Alperkeria gorotau. Ez dau Yaungoikoa'k zintsoa izten, ta zintsoaren semerik ez da iñoiz eskean ikusi.

Yardukizunak: Zer yagon bear dogu garbirik? Zergandik iges bear dogu? Zer ez dogu esan bear? Nortzuei itzal-izan? Nortzuek dira gure nagosiak? Esastazuz Yaungoikoaren agintza batzuek. Nortzuei esaten yake alperak? Nor da gizon zintsoa? Zein da zintsoari, Yaungoikoa'k damotson saria?

Iñaki'ren aita gaixorik zan. Ama ta seme-alaba gustiok atsege egozan. Iñaki gastetxuena zan: lau urte bakaŕik eukazan.—"¿Zergatik zagoz negaŕez, amatxu?„—itandu eutson amari Iñaki'k.—"Enetxu, aita gaixorik dalako, ta iltzeko zorian„—erantzun eutson amak.—"Ez negaŕik, amatxu. Nik eskatuko dautsot Yaungoikoari aita osatuteko„—diño mutiko zintsoak. Eta bertatik yoan zan otoi-egitera.

Yardukizunak: Zenbait gauza on egin ebazan Iñaki'k? [Bi: aitaren osasuna gura-izatea, ta osasun ori Yaungoikoari eskatzea] Ikasleei atzaldu zergatik diran onak gauza biok.

11

Gure uritik uŕenera bide luzea da. Bide ori, oñez, zaldiz, zalburdiz ala bultziz egin liteke. Batzuek, mendiz-mendi oñez yoaten dira. Bestetzuek, zaldiz, bidetxidoŕetatik. Bestetzuek, zalburdiz, bitzabaletik. Bestetzuek, bultziz, burdin-bidetik.

Yardukizunak: Zelan deritza bidez doanari? **Bidazti.** Zer da **burdia?** [Burpildun kutxa, ardatzduna, leku batetik bestera gauzak ala notiñak eroateko gai dana]. Zenbait burdi-mota dazauzuz? [Eskuburdia, idi-burdia, zaldi-burdia ta bultzi-burdia]. Zer da **zalburdia?** Nondik ibilten dira **zalburdiok?** Zer da **bide-txidoŕa?** Ta **bitzabala?** Ta **burdin-bidea?**

12

Andoni'k.—Ikusi, ama, zelako txoritxu polita aŕtu dodan.

Amak.—Non aŕtu dozu, ba, ene semea?

Andoni'k.—Etxe osteko lizařetan. Goizean kabia ikusi dot, eta iluntzeraño geldi egon naz. Orduan ixilik urbildu natxako, ta uartu baño len egoetatik ořatu dot.

Amak.—Zertzuek geyago egozan kabian?

Andoni'k. —Txorikuma politak, ořaindiño yantzi bakoak.

Amak.—Ta zer egingo dozu orain txori ořegaz?

Andoni'k.—Kayolan sařtu, ta leyo-aurean eskegi.

Amak.—Ta txorikumak? Nork unituko dauz, nork aziko?

Andoni'k.—Oldoztu bez Bai-noa kabira, ta txorikumak ameari ekařiko dautsodaz. Kayolan aziko dauz.

Amak.—Ondo yagok Baña zure ařebatxoa, zeu ta ni norbaitek gela estu-estu ta ertsi-ertsi baten sartuko ba'giñuz, andik iñoiz bez urten eziñik, ¿zer zenegike?

Andoni'k.—Ene ama, negař ta negař, ta lasteř ilgo nintzake. Ez leuke, baña, iñork ořelako gaiztakeririk gugaz egingo.

Amak.—Gaiztakeri berorixe gura dozu, ba, zeuk txori gaxoekaz egin. Ta orain?

Andoni'k.—Orain? Txoria azke itzi. Egiteko neban gaiztakeria ez neban oldoztu. Boa azkerik bere umeak azten.

Amak.—Ondo egiña, ene semea. Azke bizi izateko egin dauz Goiko Yaun onak txoritxuok. Ta azkatasun ori eurei kentzea ankeřkeria da.

Rek
E-AS
7-55
9648
32.